

דברי ראש-הממשלה; מר לוי אשכול, בפתיחת מושב החורף בכנסת - 30.10.67

שעה שהכריז נשיא המדינה בליל העצמאות תשכ"ז, כי למחרת היום התחיל שנה ה-20 למדינת ישראל, לא שיער איש, שההגיגות יפתחו השנה בירושלים הסלמה ושהן יתקיימו על רקע מאורעות כבירים שהתרחשו במדינה לפני חודשים אחדים.

ראוי שעמנו וכל עמי חבל יזכרו כי בין 15 במאי ל-5 ביוני נכרתה ברית תוקפנות משולשת נגד ישראל ונערכה נגדה מכונת מלחמה אדירה בשלוש חזיתות.

השהמשנו בזכותנו להגנה לאומית עצמית. הדפנו את התוקפנים והבסנו את התוקפנות.

בנאומי בכנסת, ביום 12 ביוני 1967, יומיים אחרי שנסתיימו הקרבות שנכפו עלינו, עשיתי ראשית סיכום של מלחמת ששת הימים. אמרתי אז בין השאר: "מתכנסים אנו כשבשורת הנצחון בפנינו. נהדפה תוקפנות האויב, נשבר רובו המכריע של כוחו, הושמדה מכונתו הצבאית, טוהרו בסיסי התוקפנות, הוסר איום המלחמה מעל המדינה. השמים מעל לראשינו פתוחים. סולק האיום על ירושלים, על שפלת החוף, על ישובי הצפון, על ישובי הרצועה, וסולק האיום על הנגב והגליל. צה"ל שולט בחצי האי סיני בואכה העלת סואץ, בגדה המערבית של הירדן וברמת הגולן. המעבר דרך מיצרי טיראן ובמפרץ אילת - חופשי. ירושלים אוחדה. זו הפעם הראשונה מאז קום המדינה שיהודים מתפללים ליד הכותל המערבי, שריד בית קודשנו ועברנו ההיסטורי, ובקבר רחל. זו הפעם הראשונה בדורנו שיהודים יכולים להתפלל במערה המכפלה שבחברון, עיר האבות. מקיים בנו: "יש שכר לפעולתך ושבנו בנים לגבולם".

תכ"ו

עלי לאיין כי גם הפעם, כבפעמים קודמות, האו"ם והמעצמות הפעיל הפסקה
אש בין הצדדים הלוחמים. ישראל הודיעה כי היא מוכנה לקבל הפסקה אש באזור
בהנאים, כפי שנתקבלו בהמשך התגברותנו על התוקפנות, ובהנאי מפורש שהצד השני
אף הוא יקבלה, יכבדה ויקיימה. אך הפעם חייב העולם להבטיח שלא תישנה
התוקפנות אויבינו. אם כי גברה היום הנטייה להבנת המצב במזרח התיכון, הרי
חובה על הקהילה הבינלאומית להבטיח שלום קבע באזור. על מועצה הבטחון
ועצרת האו"ם להימנע מכל צעד שיכביד על ישראל לנהל משא/ומתן עם שכנותיה
להשגת שלום מוסכם.

תכ"ז

בימי הכוננות והמלחמה למדנו לדעת, כי אף שאין אנו ~~מפיקים~~ אהדה ותמיכה
בעולם, הרי עם כל זה, יכולים אנו לסמוך קודם כל רק על כוחנו שלנו ועל העם
היהודי. בשעות המבחן החמורות למדינת-ישראל, ראינו את עמנו בתפוצות מחלכד
סביב מדינת היהודים. חזינו בהרעננות הקשרים בין יהדות העולם לבין ישראל
ונפעטנו מעומק האחריות שגילו אחינו במדינות העולם כלפי מולדתם הנצורה.
אחריות זו באה לידי ביטוי לא רק בהשתתפת חומרית נכבדה, אלא גם בהתנדבות
של בנים ובנות לעמוד איתנו שכם אחד במערכה הכבדה, על-ידי מילוי מקום
יוצאי הצבא במסק ובעבודה.

ארים על נס/את הזדהותה הנרגשת של דעת הקהל העולמית עם מאבק ישראל על
קיומה ועם החלטה הנחושה להבטיח חנאי שלום ובטחון.

מלחמת ששת הימים נסתיימה בהפסקת אש, והחל מאבק מדיני, שנמשך עד
היום, ואשר, לפי כל הסימנים, מחריף והולך. במאבק זה נלחמת ישראל על זכות
קיומה, קיום של כבוד ושלום, מתוך קביעה ברורה, שהמצב אשר שרר לפני 5 ביוני
1967, לא יחזור עוד.

המאבק המדיני נפרק על פני האו"ם ומוסדותיו ובבירות העולם. בהצעות
ההחלטה, שהוגשו למועצת הבטחון באמצע חודש יוני, כבר נסתמנו קווי המערכה המדינית,
שהתפתחה והחריפה בחדשים הבאים ביתר שאת. בקרב הקהילה הבינלאומית הסתמנו
שתי דעות מרכזיות. הדעה האחת, גורסת, שאין לדרוש מישראל להזור למצב שלפני
טלחמה ששה הימים. מותר להניח כי דעה זו מכירה בעובדה, שבמשך 20 שנה לא עלה
בידי האו"ם לפתור את הסכסוך הישראלי-ערבי. בעיות האזור צריכים לפתור עמי
האזור עצמם, ורק הם עשויים להכיר את המצב לאשורו ולהביא את השלום. לפי דעה
זו פהרונות של טלאי על גבי טלאי אינם יכולים לבוא במקום פתרון יסודי וכולל,
שפירושו שלום.

על פי הגירסא השניה, יש להחזיר את הגלגל אחורנית. דעה זו מוכנה להיאחז
בנוסחאות ובהצהרות שאינן מביאות לשלום בר-קיימא, ושאינן בהן אלא אחיזת עיניים
בלבד. מי שמכיר את האזור יודע שלנוסחאות אלה אין שחר. הן מהוות ביודעין
ובלא-יודעין פתח לאיבה מחודשת.

על רקע התפצלות זו לשתי גישות עיקריות, הועלו בזירה הבינלאומית ובראש
ובראשונה באו"ם, הצעות החלטה שונות.

כבר ב-14 ביוני, 4 ימים לאחר הקרבות, הגיע מאבקה המדיני של ישראל לשלב
המרה ראשון, שנסתיים בכשלון מהנגדינו. רק 4 מתוך 15 המדינות חברות מועצת
הבטחון המכו במעלפי הגינוי ובהאשמת ישראל בתוקפנות, ורק 6 מתוך 15 המדינות
חברו את נסיגת הכוחות הישראליים לאלתר ללא הנאי, כפי שהציעה ברית-המועצות.

לאור כשלון זה, הודיעה ברית-המועצות, כבר ב-15 ביוני, על רצונה לכנס את עצרת האו"ם לישיבת חרום, במגמה ברורה לפגוע במעמדה ובזכויותיה של ישראל, תוך חידוש גורמי המתיחות.

במושב החרום של העצרת, שנפתח ב-17 ביוני, הסיחה ברית-המועצות דברי קטרוג ארסיים נגד ישראל, ומאז היא ממשיכה בכך. מחמיה ומכאיב לראות מעצמה זו, אשר בשעתה תמכה בהקמת מדינת היהודים, כיצד היא מציגה כאור מסולף ומעוות את האידיאלים של הציונות, מפעל התקומה והשחרור היהודי במולדתה, שסכנת כליה ריחפה עליו, ומשווה אותם עם הנאציזם. מצער ומדהים כיצד ברית-המועצות, העומדת עתה לחוג 50 שנים למהפכתה, בה הבטיחה להביא גאולה לאדם, לעם וללאום, כיצד מדינה זו שצבאה יחד עם צבאות בעלות הכרית, זכו לקרוא דרור למאות אלפים כלואים במחנות הריכוז הנאציים, יורדת, מתוך משטמה, המזכירה את הימים החשוכים שלפני הפלת מטטר הדיכוי של הצאר, לשפל מדרגה כזה של חירוף וניאוף מדינה שעמה היה הקרבן העיקרי של הנאציזם ואשר בה מצאו מקלט מאות אלפים משרידי השואה. על כגון דא יאמר: סול קורה מבין עיניך. מדינות ערב, שזכמו להחניק את ישראל, מתוארות בדברי נאיגיה של ברית-המועצות כחפזים מכל פשע וזרון. לאחר הצגת תמונה מסולפת ומעוותת של המציאות, ומתוך מאמץ לגונן על מצרים החוקפנית, תבעה ברית-המועצות מישראל במושב החירום תביעות שלא התיישבו עם המצפון והמוסר הבינלאומיים. ברית-המועצות, אשר במקום לחת יד להגבלת נשק ולקירוב השלום, החלה להזרים מחדש אחרי המלחמה נשק בכמויות עצומות למצרים.

יותר משלושה שבועות החועדה אז עצרת האו"ם, עד אשר הצליחה להגיע לכלל הצבעה. אף אחת מן ההצעות לא קיבלה את הרוב הדרוש.

בין כל הנאומים שהושמעו על-ידי מדינאי העולם בעצרת ומחוצה לה, בולט נאמו החשוב של נשיא ארצות-הבריה, מר לינדון ג'ונסון, מיום 19 ביולי, בו קבע את מדיניותה של ארצות-הבריה באזור אחרי הקרבות.

עצרת החירום דחתה את הנסיונות להטיל על ישראל את האחריות למצב שנוצר ולחבוע להחזיר את המצב לקדמותו. השלב השני של הדיונים באותה עצרת נפתח ב-12 ביולי ונסתיים ביום 22 ביולי 1967, בהחלטה להפסיק את מושב החרום, ולהסמין את נשיא העצרת לכנס את המושב, כשיהיה צורך בכך.

לאחר מכן, ניסו מדינות ערב ללא הצלחה לכנס את מועצת הבטחון לדיון מהודש בבעיה. יוזמה זו, לא השיגה מטרחה. ב-18 בספטמבר קיבלה העצרת הצעה נוהליה, המעבירה את הנושא לדיון במושב ה-22 של העצרת הכללית.

לפני זמן מה נסתיים הויכוח הכללי בעצרת הרגילה של האו"ם. עתה אנו עומדים בפני שלב שלישי בדיוני מועצת הבטחון או עצרת האו"ם.

בינתיים התקיימה ועידת הפיסגה הערבית בחארטום. החלטותיה ידועות. בהמשך להודעה הממשלה בנידון מיום 3 בספטמבר, עלי לקבוע: מדינות ערב מחזיקות בעמדתן, שלא להכיר במדינת ישראל, ולא לבוא עמה במשא/ומחן ושלא לכרוח עמה חוזה שלום.

ישראל מביעה את תקווה כי עמי העולם וממשלותיהם לא יתעלמו מעובדה חמורה זו. הקוסדת בניגוד גמור למשפט הבינלאומי ולעקרונותיה של מכילה האומות המאוחדות.

נוכח עמדתן זו של מדינות ערב, חוסיף ישראל לקיים במלואו את המצב כפי שנקבע בהסכמי הפסקת האש ותבצר מעמדה, בהתחשב עם הצרכים החיוניים של בטחונה וההפתחותה.

ישראל חוזרת ומדגישה כי רק בשלום של קבע, על יסוד משא-ומתן ישיר בינה לבין מדינות ערב טמון הפתרון לבעיות האיזור.

ישראל רוצה ומוכנה לפעול למען שלום עם מדינות ערב השכנות לה. היא לא שלים עם הסגר, חרם, מצור וחוקפנות.

ישראל מוכנה לקיים משא-ומתן ישיר עם כל מדינות ערב השכנות, או עם כל אחת מהן בנפרד.

אנו מוכנים לשיתוף פעולה כלכלי ולתכנון אזורי עם כל המדינות באזור.

נקיים שיתוף פעולה בפחרון בעיית הפליטים. בעייה אנושית זו יכולה וצריכה למצוא את פתרונה במסגרת חוכנית בינלאומית או אזורית, בדומה לפחרון בעיות דומות בארצות אחרות.

הממשלה העשה לקיום יחסים צודקים והוגנים עם האוכלוסיה בשטחים שבשליטתנו, חוך שמירת הסדר והבטחון.

בעוד עומד בחוקפו הסירוב של מנהיגי ערב לשלום, שבא לביטוי בוועידה חארטום ומעל בימת האו"ם, הרי נראה ~~למדינת ישראל~~, כי ישנה התלבטות בעולם הערבי לגבי הגישה למדינת ישראל. התוחלת לשלום בעתיד תלויה בשלושה דברים עיקריים: יכולת ההרתעה וההגנה של ישראל; אי התערבות המעצמות באיזור לטובת אלה המכריזים לעיני העולם והאו"ם כי אין הם מוכנים לשבת אל שלחן הדיונים לשיחות שלום, וכי כל מאוויים הוא להשמיד ולכלות מדינה חברה באו"ם; דבר שלישי: הימנעות המעצמות והאו"ם מניסוחים מעורפלים ונבובים, כמו הצהרות על הפסקת מצב לוחמה ללא הסדר שלום ממש. הצהרות ריקות טומנות בחובן רק סכנה של חיזוק אלה שפניהם למלחמה. אה אפשרות של דיון מחודש באו"ם, תצוין מסכת המחדלים של האו"ם במזרח-התיכון משך עשרים שנים. למרבה הצער ולמרות רצונם הטוב של כמה מחבריה, לא יכלה מועצה הבטחון של האו"ם לעשות מאומה כדי לעצור את התגברות הסכנה לישראל בחודשים מאי-יוני השנה. ברצוני להזהיר כי אלה המשתמשים בניסוחים מעורפלים, מקבלים על עצמם אחריות חמורה להדרדרות המצב באיזור. על-פי הנסיון המובהק באזור, הוכח שאין ברכה וטעם במאמץ לקבוע חנאי שלום על-ידי גורמים מתוכים. רק במשא-ומתן ישיר מצוי הפתרון לשאלות האיזור. רק מגע ישיר, יש בו כדי לפתוח דרכי הבנה הדדית בין הצדדים.

אין כל טעם להיכנס לדיון בדבר חנאי ההסדר, אלא במשא-ומתן ישיר. אם יפתח משא-ומתן כזה, נגיש את הצעותינו ותנאינו לכריתת חוזה שלום. גישה זו תואמת לחלוטין את הכללים הגדולים של המשפט הבינלאומי ואת מגילת האו"ם.

חברי הכנסת,

במשך החדשים האחרונים עסקו מדינות ערב בשיקום צבאותיהן, בסיוע זר, וכן היו הפרות רציניות וחמורות של הסכם הפסקת האש, עד כדי סכנת זעזועו.

עידוד רב שואמך מצרים בעיקר מן הנשק החדש שקיבלה ביד רחבה מברית-המועצות לאחר מלחמת ששת הימים. שוב היתה זו ברית-המועצות, שגרמה לליבוי המחיחות באזור, כאשר עמלה למלא במהירות את מחסניו החסרים של שיא מצרים בצידוד מלחמתי, מקור להוקפנות מחודשת נגד ישראל. כך קיבלה קהיר מן הסובייטים מאוח טנקים מסוג טי. 54 ומסוג טי. 55 ומאות כלים ארטילריים. כמו-כן קיבלה מצרים מברית-המועצות מטוסי קרב מן הסוגים מיג 21, מיג 17, וסוחוי 7, במקום אלה שהושמדו במלחמה. הם קיבלו גם מספר נוסף של ספינות סובייטיות, מצוידות בטילים מדגם אוסה.

גם סוריה ועיראק נהנו מידה הרחבה של ברית-המועצות. מאז יולי השנה מגיעות אניות עם רכש סובייטי לסוריה. בין השאר, היא קיבלה מברית-המועצות מטוסי קרב ונשק אחר, במקום אלה שהושמדו בקרבות, כתוצאת החוקפנות שלה. העיראקים קיבלו מברית-המועצות טנקים מסוג טי. 55 וכן מטוסים מדגם מיג 21. ירדן אף היא מתחמשת מחדש, ובין היתר קיבלה מעיראק גדוד טנקים מדגם "צנטוריון".

נוכח שפע הנשק הזורם אל מדינות ערב, הייבנה ישראל לדאוג, שלא תהיה יד האויבים התוקפנים על העליונה בנשק ובצידוד. כשם שבעבר לא פיגרנו אחרי האויב והקפדנו לחתור למאזן, שהבטיח לנו הכח הדרוש לנצחוננו במלחמה, כך הננו עושים עתה כל מאמץ כדי לצייד את צה"ל בכל סוגי הנשק והצידוד הדרוש לקלגונן על ישראל.

אני קובע בצער כי ממשלה צרפה, אשר במשך שנים גילחה ידידות רבה לישראל והבנה רבה לצרכי בטחונה, שינתה לפתע את מדיניותה כלפינו בעיצומה של הסכנה שריחפה עלינו. אנו מקוים כי צרפה תשוב ותושיט את עזרתה, ותביין כי בחיזוק ישראל התקוה להשכנת שלום באזור.

בינתיים מחזקים משלוחי הנשק החדשים לאזורנו את ידי אויבינו, בעיקר את מצרים. מדינה זו, שצבאה הובס במלחמת ששת הימים, מחדשת תוקפנותה, לאחר שמרבית ציודה הושב לה.

המצרים יזמו בכל החדשים לאחר הקרבות, תקריות באזור תעלת סואץ.

תוקפנותם של המצרים לאחר מלחמת ששת הימים הביעה לשיאה בהתקפה הנפשעת, אשר ערכו על משחתת חיל הים "אילת", בים הפתוח. התקפה רצהנית זו הביאה לסביעתה של המשחתת ולאבדן חיי עשרות חיילים ופציעתם של עשרות חיילים נוספים. המשחתת "אילת" נמצאה מחוץ למי החופים של מצרים. התקפת הטילים הנפשעת, היוותה הפרה מסוכנת ביותר של חוקי השייט הנלאומיים ושל הסכמי הפסקת אש. עלי לציון את האכזריות המיוחדת של התקפה זו, כאשר נורו טילים נוספים על נשים פצועים, המצילים נפשותיהם בתוך המים. נזכור את גבורתם של מלחי האניה, אשר בהיותם פצועים ושותתי דם, החזיקו מעמד שעות רבות בשירם ^{בני א} ובתוך מימי הים מצוידים שירי עידוד והתגברות, תוך בטחון ואמונה, שהצלחתם תבוא, והיא באה.

בשידורי לעם ביום 22.10.67 הזהרתי כי "דמי חיילינו לא יהז הפקר".
אוסף ואמר: לא בים ולא ביבשה. ישראל המשיך להבטיח את זכויותיה ולהדוף
כל תקפנות בכל דרך ובכל זמן הנראים לה נכונים וצודקים. לאחר פעשה הדמים
הפירטי הזה המשיכו המצרים, כעבור ימים, בפתיחת אש. צה"ל השיב מהלומה אש
על מתקני האויב באזור התעלה.

מועצה הבטחון שכונסה בעקבות ההתפתחויות החמורות האחרונות, פנתה לשני
הצדדים לקיום הפסקת האש. ישראל הקיים הפסקת אש זו, כל עוד יכבדה גם
הצד השני.

חברי הכנסה,

בעומדי לפניכם היום איני יכול שלא להזכיר את הרדיפות והעינויים, שנפלו
בחלקם של אחינו, שרידי קהילות עתיקות יומין, במצרים, בסוריה ובעיראק ובארצות
ערב אחרות. ישראל לא השלים בשום אופן עם רדיפת יהודים והיא תובעת את
שחרורם מן הכלא ואפשרות יציאתם מארצות הסבל הללו.

* *

*

רבותי,

יש בין אויבינו שנתפתו ונתפשו לפעולות חבלה בשטחינו, מתוך אימוץ
מושגים כמו "פעולות גרילה", המעניקות כביכול למבצעייהן יוקרה רבה.
מושגים אלה שאובים ממצבים וממלחמות שאין כל דמיון בינם לבין המציאות
במזרח-התיכון.

בהקשר זה אני שמח לציין כי כוחות הבטחון של ישראל, ושירותי המודיעין בכללם, פעלו בהצלחה לאיתורם ולתפיסתם של מאות חבלני "אל-פתח" ואירגונים עוינים אחרים, אשר חדרו לארץ מעבר לירדן, בהשראתו, בעידודו ובסיועו הפעיל של סוריה ושל ירדן. שתי מדינות אלה נושאות באחריות ישירה לטיפוחם של קיני החבלנים. ומעל בימה זו אני חוזר ומעמיד אותן על התוצאות העלולות לנבוע מאחריות זו.

* * *

אציין, כי פעולות החבלה שבוצעו בזמן האחרון בישובים שממערב לירדן לא הצליחו לפגוע בבטחון הפנימי. האוכלוסיה המקומית בשטחים שבשליטתנו, ברובה המכריע אינה הומכת ואינה משתפת פעולה עם החבלנים. כל הדיבורים על מרי אזרחי מאורגן הוכחו כעקרים. האוכלוסיה הערבית המקומית שבעת-מלחמה וקטטות היא, והשמוללות כנופיות מרצחים, המנסות לפגוע גם בה ולערב אותה בחתרנות נגד המדינה גורמת לה לבחול בהן.

* * *

איחודה של ירושלים בוצע ללא זעזועים. נסיונות בודדים לערער את האיחוד ולזרוע בהלה בקרב התושבים, הוכחו כיוצאי דופן והמצב נרגע חיש מהר. העיר הייתה קודם מחולקת חלוקה שפירותיה, והיה בכך משום סכנה בסחונות ועיוות כלכלי. המהירות שבה הצלחנו לאחד את שני חלקי העיר אך מעידה/כמה היה המזוג היוני וטבעי.

בדעתנו להמשיך ולפתח את מזרח ירושלים, מבלי לקפח כמובן את חלקיה האחרים של העיר. צוות מיוחד מכין תוכנית אב כוללת למזרח העיר. לא ארבה בפרטי התכנית, אך אזכיר כי במסגרתה יוקצה שטח אשר לגביו תיבן תכנית בנין מפורטה. שטח זה אשר יאוחר בצפון מזרח ירושלים, יתוכנן ויוכן לפיתוח מידי, ~~במסגרת~~ ^{ולכך} לגביו תכנית כבישים, מים, ביוב וניקוז, בנייני מגורים ומוסדות צבור. ייכללו בו כ-1,000 עד 1,500 יחידות דיור. צוותים מקצועיים כבר עובדים על ביצוע התכנית.

הרובע היהודי בעיר העתיקה ישוקם. כעת נערך סקר מקיף של המבנים הקיימים - מצבם, גודלם, דייריהם ובעליהם. ועדה, שהוקמה על-ידי שר המשפטים, תבחן את התביעות השונות שהוגשו לגבי בעלות או חזקה ברובע היהודי.

שיקום הרובע יכלול שיפוץ המבנים הקיימים, תכנון מערכת הדרכים והרחבות, הכנסת שירותים כגון: מים, חשמל ועוד.

מוסדות ממשלה שונים ומוסדות ציבוריים יועברו מהל-אביב למזרח העיר, וכן משרדים שעדיין לא זכו למשכן קבוע/הולם, במערב העיר, יועברו אף הם בחלקם לירושלים המזרחית.

איחוד ירושלים משמש ערובה נאמנה למניעת הסכנה של חילול והרס המקומות הקדושים ליהודים, לנוצרים ומוסלמים. חוק המקומות הקדושים בא להבטיח את הגישה החופשית אליהם ולמנוע כל חילול או פגיעה בהם. מתקיים מגע עם רשויות דתיות מרכזיות בעולם, מתוך הבנה הדדית, ומתוך מגמה למצוא דרכים להבטיח המעמד הדתי והאופי האוניברסאלי של המקומות המקודשים לדתות השונות בירושלים.

במשך החדשים, שחלפו מאז המלחמה, הושיטה ישראל יד עוזרת לתושבים ביהודה, בשומרון ובחבל עזה, ועשתה כדי לאפשר לחיים בשטחים אלה לשוב למסלולם הרגיל. שיתוף הפעולה מצד האוכלוסיה הביא לכך שהחיים שם חזרו לקדמותם - בתי ספר רבים פתוחים והלימודים מהקיימים כסידרם. השירותים השונים - כמו שירותי דואר ותחבורה - פועלים כתיקנם, מבוצעות עבודות ציבוריות לרווחת התושבים ונעשים מאמצים לסייע להם בפתרון בעיות כלכליות, שהתעוררו אחרי המלחמה. משרדי הממשלה השונים עושים, כל אחד בתחומו ויכולתו, לשיפור תנאי האוכלוסיה החדשה ולהעלאת רמת חייה.

אני מקוה, כי ככל שחולפים הימים, נוכחים לדעת התושבים הערבים בירושלים *במיוחד* ובאזורים המוחזקים ששיתוף הפעולה הוא לברכה.

במיוחד חשים זאת בוודאי תושבי רצועת עזה, אשר היתה כמיכלאה אחת גדולה לתושביה. לאחר שפתחנו לרווחה את שערי עזה להנועת נוסעים גם ליהודה ולשומרון, ונוכחו תושביה לדעה, עד כמה בלתי נסבל המצב שהיה קיים תחת שלטון הכיבוש המצרי.

עלי להוסיף, כי הן האזור שהיה תחת שלטון הכיבוש של ירדן, והן חבל עזה, בה שלטו המצרים - הוחזקו בידיהם לא בזכות אלא בכח, בעקבות תוקפנות וכיבושים צבאיים. החזקה זו נקבעה אמנם בהסכמי שביחת הנשק, אך הסכמים אלה בוטלו בעקב החגרות מלחמה ותוקפנות מצידן.

ינוסף על כך הוסכם בין הצדדים ב-1949, שקווי שביהח הנשק נשענים על שקולים צבאיים בלבד ואין להם אופי של גבולות. ממשלות ערב עמדו בתוקף כל השנים על עקרון זה. על כן גם מבחינה משפטית וגם מבחינה מדינית ובטחונית יש הצדקה מלאה לעמדת ישראל הגורסת, כי צריך עתה לשאוף לקביעת גבולות לאומיים מוסכמים ובטוחים במסגרת של חוזה שלום.

אשר לרמת הגולן, לא ניתן שיחזור שם לקדמותו המצב שהיה לפני 5 ביוני 1967, מצב שנשא בחובו הרס ואבדון לישובים שלנו בעמק. המצב בסיני, במפרץ, אילת ובחעלה סואץ, אף הוא לא ישוב לקדמותו.

* * *

אנו מאמינים, כי ישנם כוחות פנימיים חיוביים כאן ובאזור, הדוחפים לשלום במזרח-התיכון. בשלום זה טמון הגרעין לפתרון בעיות האזור, ובכלל זה בעיית הפליטים הערביים.

בעקבות מלחמת ששת הימים ניהנה לישראל ולעולם ההזדמנות, לעמוד ביחוד דיוק על מימדיה של בעיה זו. מבלי להקל ראש בבעיה כאובה זו, הרי מסתבר כי מימדיה קטנים יותר משנראה הדבר על פי המספרים המופרזים שהוצגו כל השנים.

משך 20 שנה סירבו ממשלות ערב לסייע בפתרון בעיית הפליטים, מתוך מטרה לנצלם במלחמה נגד ישראל, אף אם כרוך היה הדבר בסבל אנושי, בדיכוי ובניווך. המציאות מראה, כי מאז תום מלחמת העולם השנייה נפתרו בעולם בעיות פליטים במימדים גדולים פי כמה. בחקופה שבין 1945 עד 1961 נרשמו יותר מ-50 מיליון פליטים, שנעקרו או שברחו בגלל מלחמות, חילופי משטרים או רדיפות.

מאז חום מלחמת העולם השנייה קלטה ישראל עצמה יותר ממיליון פליטים יהודיים מאירופה ומארצות האיסלאם. מאז קום המדינה קלטה ישראל פליטים יהודיים מארצות ערב כערך כמספר הפליטים הערביים שברחו ב-1948, ולמעשה בוצעו כאן כעין חילופי אוכלוסיה. כאן עלי להזכיר שהיהודים, שרכושם נשדד מהם, יצאו משם בעירום ובחוסר כל.

ואם אזכיר דוגמאות מארצות אחרות, הרי פקיסטאן קלטה כ-6.5 מיליון פליטים מוסלמים מהודו; הודו קלטה כ-9 מיליון פליטים מפאקיסטאן; פולין קלטה כ-4.5 מיליון פליטים פולנים ממזרח אירופה; גרמניה המזרחית קלטה 3 מיליון פליטים מצ'כוסלובקיה ומפולין וגרמניה המערבית - 13 מיליון פליטים מגרמניה המזרחית; הונג-קונג קלטה 700 אלף פליטים מסין; פינלנד - 450 אלף מברית-המועצות ועוד. נוסף על דוגמאות אלה יש לזכור, שמאז מלחמת העולם הראשונה בוצעו חילופי אוכלוסין רבים בין מדינות שכנות, במטרה לצמצם את אחוז המיעוטים הלאומיים.

הנסיון מוכיח כי שיקום הפליטים לא זו בלבד שלא החליש את כלכלתן של המדינות הקולטות, אלא בסופו של דבר חיזק אותן. כך, למשל, אין ספק ששטחים בסוריה ובעיראק ובארצות אחרות מהאימים לקליטתם של פליטים ערביים, העשויים להיות יסוד חקלאי שיביא ברכה למדינות אלה. ישראל מוכנה לסייע לפחרונה של בעיה זו, במסגרת תכנית אזורית או בינלאומית.

כנסת נכבדה,

ימי המערכה היו ימי מבחן לכל האזרחים במדינה. אציין בהוקרה רבה את בני העדה הדרוזית, אשר לחמו עמנו שכם אחד ושפכו דמם להגנת ישראל. ברית כרוחה בינינו לבין בני העדה, וברית זו מסירה כל מחיצה בין שני העמים.

נאמנות למדינה הוכיחו בימים הקשים, אזרחי ישראל הערבים. נאמנות זו בוצרה וחוזקה לאורך השנים, על יסוד פעילות משותפת וקידום הארץ, לשגשוג כפריה וישוביה ולפיתוח כלכלתה. שותפות זו, היא המעידה, יותר מכל, על יכולת שני העמים לחיות בשלום ובאחוה באזור.

חברי הכנסת,

על רקע הנסיבות החדשות, הופכת שנת ה-20 לשנה רבת חשיבות בתולדות העם היהודי בארץ ובעולם. יש צורך להמשיך ולטפח את האחדות היהודית לשם ביצור המדינה. קשרים אלה הם אבן פינה בבניין ארצנו.

בשעה זו אני חוזר וקורא ליהודים בתפוצות לעלות לארץ-ישראל ולהשתתף עמנו בבניין המולדת. עתה, יותר מתמיד, העליה היא צורך חיוני לעם ולמדינה. יבואו אחינו ויסלו עמנו חלק * באחגרים הגדולים העומקים כיום לפנינו.

על הפעולות לעידוד העליה תהיה לי הזדמנות למסור הודעה לכנסת בזמן הקרוב, עם הגשת החוק לעידוד העלייה.

נוסף על המאבק הבטחוני והמאבק על העלייה, נתונים אנו כיום גם בעיצומו של מאבק על חיזוק כלכלתנו.

כדי להבטיח תעסוקה יוצרת ותנאים נוחים לקליטת העולים, כדי לפלס דרכים חדשות לאנשים בעלי אמצעים, בעלי ידע ויכולת מעשה, עלינו להשקיע סכומים גדולים במפעלים יצרניים חדשים, בתעשייה, בחקלאות, בהיירות, ובמפעלי יצוא אחרים.

השקעות אלו יש לגייס בחלקן בארץ ורובן בחו"ל. ועידה כלכלית, כהמשך למנס המכין, שהתקיים בחודש אוגוסט, בה ישתתפו אנשי מסחר וכלכלה בארץ ובעולם, תתן דעתה לנושא זה, לכשתתכנס בארצנו בחודש אפריל הקרוב. עלינו ליצור תנאים מהאימים כדי שאנשים ירצו לבוא לארץ ועלינו לדאוג לכך שהמשקיעים אכן יראו ריווח במפעליהם. לשם כך נדרשים אנו לעבוד ביתר יעילות, ביתר נכונות וביתר מאמץ. רק על-ידי הגדלת הפיריון וחוספת ייצוא, נוכל לסגור הפער במאזן החשלומים ולהרשות לעצמנו בעתיד העלאה הולמת ברמת החיים של האוכלוסיה על כל חלקיה.

פהחנו את חגיגות שנת ה-20 כשאנו מאוחדים ומגובשים יותר משהיינו אי פעם, יותר מתמיד נכספים אנו להגיע ולהשיג את מטרתנו העילאית - השלום. שכנינו, לצערנו עדיין דוחים אפשרות לממש רעיון זה. אולם, כולנו מאמינים כי השלום בוא יבוא, גם אם מועדו יתמהמה.

שכנינו ניסו מדיניות של לוחמה ואיבה וכולנו נחנסינו בהסדרי ביניים, כגון הפוגות ושביחות נשק. השלום הוא הפתרון היחיד שלא הופעל עדיין, והגיע הזמן להפעילו. מבלי לוותר על כל מאמץ להשיגו ומבלי להחמיץ כל נסיון הידברות עם שכנינו, נמשיך לחשל את כוחנו ולחזק את בטחוננו, כל עוד נמשך האיום עלינו ונשקפה לנו סכנת השמדה. נדע לשמור על אחדותנו וגיבושנו בימים הבאים, למען ניטיב לעמוד בפני כוחות, העומדים עלינו מבחוץ, ובפני בעיות, הניצבות בפנינו מבפנים.